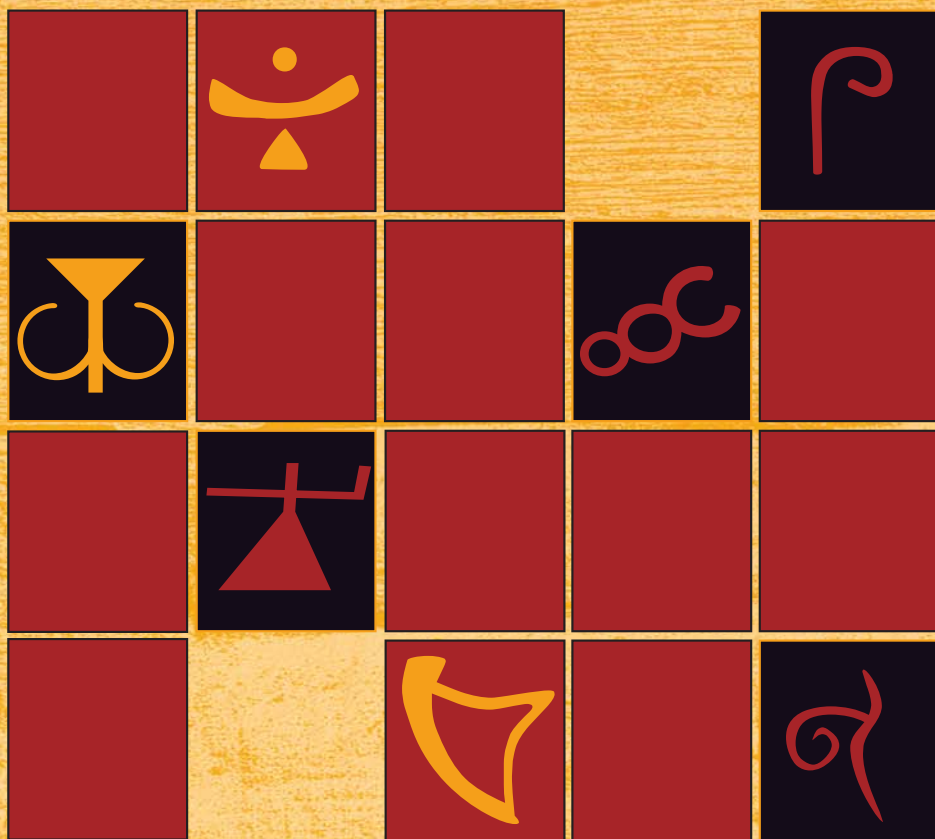

Antologie české poezie

I. díl (1966–2006)

Básníci znají i krajiny,
kde nikdy nebyli...

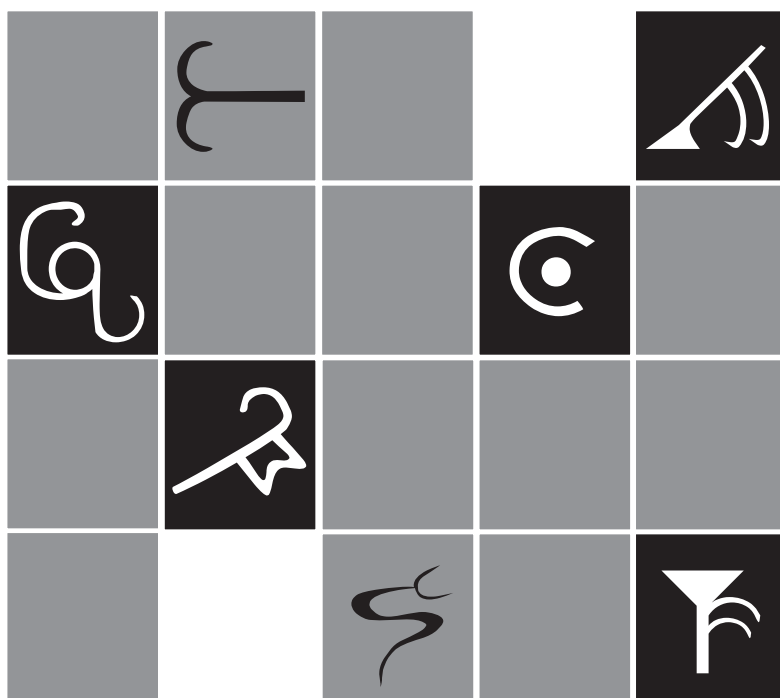

ANTOLOGIE ČESKÉ POEZIE

I. DÍL (1966-2006)

Antologie české poezie

I. díl (1966–2006)

Praha 2009

Tato kniha vychází za finančního přispění
Ministerstva kultury České republiky.

Preface © Leszek Engelking, 2009
Copyright © dybbuk, 2009

ISBN 978-80-7438-005-1

Předmluva

Jakmile literární život let, jež zahrnuje tato antologie (tedy od roku 1966), stejně jako let, která této době bezprostředně předcházejí, sleduje polský básník, záhy poté překladatel a, co je nejdůležitější, čtenář české poezie — ostatně, překlad je kromě jiného aktem svébytné a samozřejmě obzvláště zevrubné četby textu —, povšimne si mezi oběma zeměmi nejen rozdílů, ale i styčných bodů. Obojí je podmíněno jak prvky stojícími mimo literaturu, tak i specificky literárními.

V Československu prožívá kultura dobu rozkvětu právě kolem roku 1966, což je spojeno s politickou liberalizací, s oslabením a pozdějším zrušením cenzury, s otevřením dveří k rozmanitým světonázorům i tvůrčím metodám, přičemž je třeba říci, že tyto dveře se skutečně doširoka otevírají teprve během několika měsíců v letech 1968 a 1969. V šedesátých letech opět začínají publikovat autoři, kteří byli dříve odsouzeni k zapomnění. Objevuje se též celá řada důležitých, často velmi slibných básnických debutů (tvorbu některých tehdejších debutantů přináší tento díl, část z nich se objevila již v dílu druhém). V Polsku došlo k velkým změnám o něco dříve, kolem roku 1956, a některé z tehdy vydobytých možností (například svobodu hledání formy) později vládnoucí moc již nezpochybňovala. Kolem roku 1956 probíhalo v Československu v oblasti kultury jisté tání, bylo však mnohem slabší a brzy skončilo dalším přívalem mrazu. Plodem tohoto tání v literatuře byla kromě jiného „poezie všedního dne“ skupiny autorů seskupených kolem časopisu Květen. V rámci této skupiny vynikl talent Miroslava Holuba či Karla Šiktance, které sílily a rozvíjely se v pozdějším období. Několik měsíců roku 1968 bylo oslavou svobody a dobou velkých nadějí, ale i obav. Potlačení myšlenek „pražského jara“ a následná „normalizace“ znamenaly nejdříve postupné, a záhy pak rychlé utažení šroubů a dlouhodobý marasmus oficiální české kultury. Proslulé Aragonovo označení Československa jako „Biafry ducha“, čili místa, kde duch může „umřít hlady“, vzhledem k prvním „normalizačním“ rokům jistě nebylo nadsazené.

Je jasné, že v takové situaci byl velmi podstatný samizdat, který se v té době čím dál tím více rozvíjel, přestože jeho rozmach a především náklady samizdatových publikací měly k polskému „druhému oběhu“ daleko. Velkou roli sehráli rovněž exiloví nakladatelé (pokud jde o poezii, jednalo se především o mnichovské nakladatelství Poezie mimo domov Daniela Strojce), kteří vydávali i některé domácí autory. České písemnictví

si zachovalo svou kontinuitu především díky literatuře, jež byla čtenářům zpřístupňována za pomoci samizdatu a díky exilovým nakladatelstvím.

K čistě literárním činitelům, jež v těchto letech českou a polskou poezii utvářely, patří rozdílné tradice, jiné převládající motivy či hlavní směry. V polské poezii měl například mnohem menší vliv surrealismus, nikdy nevznikla polská surrealistická skupina. Zato v Čechách tato skupina i přes své odsunutí do podzemí v období protektorátu a v komunistickém období stále existuje, a když je k tomu příležitost, účastní se aktivně oficiální činnosti, na niž má velký vliv její vůdčí osobnost Vratislav Effenberger. Již dříve, kolem poloviny šedesátých let, se objevují nové básnické knihy spojené s bývalou surrealizující skupinou Ra Zdeňka Lorence, Ludvíka Kundery a Oldřicha Wenzla (i když ten členem této skupiny oficiálně nebyl). Ozvěny surrealistické poetiky lze nalézt i v textech některých debutantů ze šedesátých let (a stejně tak i u debutantů pozdějších).

Dalším směrem, který je v české poezii dlouhodobě přítomen, je civilismus; v poválečné době jde bezpochyby o civilismus přetvořený programem a tvůrčí činností Skupiny 42 a ovlivněný její poetikou. Pozice Skupiny 42 v české poezii a vliv tvůrců, kteří do ní patřili, mají ostatně pro českou poezii zásadní význam a týkají se dokonce i básníků starších, než byli její členové. Vliv spisovatelů Skupiny 42 lze chápat mimo jiné jako počátek nových básnických směrů. Osobnost a pozdější básnické dílo Jiřího Koláře stojí například u počátků bohatého a diferencovaného směru experimentální poezie (Josef Hiršal, Bohumila Grögerová, Emil Juliš, Karel Milota aj.). Josef Kainar vytváří osobitý básnický směr inspirovaný blues a jazzem, který též nalezne své významné osobnosti (Jiří Suchý). Na Skupinu 42 navazují různými způsoby i představitelé několika generací českého undergroundu.

Někteří undergroundoví autoři se alespoň některými svými díly řadí k duchovní, metafyzické, ba přímo konfesijní poezii, která v současné české literatuře zaujímá překvapivě stejně důležité místo jako v poezii polské.

Duchovní undergroundová poezie je důležitou, přece jen však vedlejší odnoží metafyzického směru. Křesťanská vize světa utváří díla básníků různých generací a velmi odlišných poetik, počínaje Bohuslavem Reynkem, který tuto knihu otevírá a jenž se narodil ještě v devatenáctém století, a konče mezi jinými Jiřím Kuběnou, básníkem náležejícím ke generační skupině Šestatřicátníků, autorem, který si osvojil nejen barokní poetiku, náboženským básníkům všeobecně blízkou, ale i světový modernismus. Dodejme, že Kuběna byl učitelem několika zajímavých moravských básníků, kteří stejně jako on publikovali v samizdatu. Někteří z nich jsou zastoupeni v tomto dílu antologie, další v dílu druhém.

Přestaňme však již se snahou o klasifikaci či o historicko-literární zařazení. Je nepochybné, že nejdůležitější je sama poezie a čím je lepší, tím hůře se dá zařadit do škatulek, jež mají vhodné etikety. Nejpodstatnější jsou básníci, kteří promlouvají odlišnými a jedinečnými hlasy, a důležité jsou především jednotlivé jejich verše.

Pokud bychom měli v české poezii šedesátých let hledat nějaké všeobecné tendence, jež jsou přítomny i v letech pozdějších, daly by se kromě jiného nalézt v oblasti versifi-

kace, v přechodu od pravidelných básnických forem k volnému verši. Tento jev je nejviditelnější na příkladu díla jednoho z nejlepších zde zastoupených autorů Jaroslava Seiferta, který v roce 1965 po dlouhé pauze způsobené převážně dlouhou nemocí vydal sbírku *Koncert na ostrově* a zahájil tak poslední, a jak to s odstupem let vypadá, zároveň patrně i nejkrásnější etapu své tvorby. Seifert opouští rým a pravidelný rytmus, melodickou, zpěvnou frázi či harmonii na úkor silně prozaizovaného verše, v němž se silný náboj poetična ukrývá v nesmírné jednoduchosti, intenzitě paměti a ve zhuštění hluboké životní zkušenosti. Seifert, stejně jako například František Hrubín, se otevřeně distancuje od kantilény, a to jak ve fragmentech básnických děl, jež mají blízko k vyslovení určitého programu, tak i v metaliterárních textech. V úvahách připojených k jedné ze svých básnických sbírek Hrubín píše: „Těžší je bránit se melodii, ne o ni zápasit: je svůdná. Ale ještě těžší je nepodlehout jí, je-li nám vrozená. Stále plyne a uhlazuje ty nejřezavější zkušenosti v hladké sloky, o něž se neporáníš.“ Volný prozaický verš se básníkům sladkého zvuku zdá těžší, stojí však blíže životní pravdě. Mohli bychom říci, že by se v jeho volbě dal zaznamenat odraz společnosti, která se v šedesátých letech učí složitě svobodě — kdyby takové analogie nebyly příliš jednoduché, ba přímo primitivní, a z toho důvodu i mylné.

V procesu zříkání se harmonie a poetických okras spisovatelé přesto obvykle nedojdou ke zpochybnění důvěry v jazyk a v tradičně chápanou poezii (i když nedůvěra v ni je velmi dobře čitelná v tvorbě Jiřího Koláře). Dokonce i u takového autora básnického experimentu, jakým je Ladislav Novák, v básni, jejímž titulem je sloveso v rozkazovacím způsobu, nalezneme imperativ k vytvoření básnického záznamu:

PIŠ

jako EKG

jako seismograf

jako médium

jako plačící anděl svým démantovým

perem

jako pouštní vítr

jako příliv

jako tisíceřé šlápoty nesčetných

pokolení

své já v ne-já

písmem meteoritů a souhvězdí

S básnickými reflexemi rozmanitých prožitků, kolektivních stejně jako individuálních, se setkáváme na stránkách této antologie.

Leszek Engelking

Bohuslav Reynek

Jan Kameník

Jaroslav Seifert

Vilém Závada

Vladimír Holan

Bohuslav Reynek

Bohuslav Reynek (1892, Petrkov — 1971, Petrkov), básník, překladatel, grafik.

Publikoval básnické sbírky *Žízň* (1921), *Rybí šupiny* (1922), *Had na sněhu* (1924), *Smutek země* (1924), *Rty a zuby* (1925), *Setba samot* (1936), *Pieta* (1940), *Podzimní motýli* (1946), *Podzimní motýli. Sníh na zápraží. Mráz v okně* (1969), *Odlet vlaštovek* (samizdat 1972, Mnichov 1980, bibliofilie 1989). Knižně vyšla jeho korespondence s Otou Janečkem — *Z korespondence v letech 1954–1956* (1994) a dopisy, které psal Tereze Sumové — *Dnes jen o té prašivíně* (2005). Souborně vyšlo *Básnické dílo* (samizdat 1980, Londýn 1985–1986) a *Básnické spisy* (1995).

In memoriam mu bylo uděleno nejvyšší státní vyznamenání Řád T. G. Masaryka.

Foto © Dagmar Hochová, z archivu Jiřího a Daniela Reynkových

HUSA V MLZE

Nehoří a nevyzvání.
Husa volá v mlze ranní.

Úpí za zdí husa sirá.
Bránu zimy otevírá.

Skřípou samot veřeje,
klika bílá vede je

z naděje do naděje.

K soudu budí výkřik husy
opuštěný dvůr, sad rusý,

kameny a kolena
o samotu opřená.

Husa bílá, husa sivá,
křídla mlhy, křídla divá.

Smrt si bílý nůž ohřívá,
srpek luny o tmu brousí.

Jdou. Nic s sebou nevezmou si.

Zed'. A na zdi stromů čela,
bitím o zed' zkrvavělá.

Za zdí záhad zahrada.
Zčernal strom. Krev opadá.

PŮST

Hlad v útroh taji
se ozývá.
Upomínají
psí předitiva.

Půst. Bublin bubny,
struny, píšťaly.
Čí chechtot chlubný?
Kvílejí žaly.

Mrtvá a živá
prařeč stoky
hřměním odívá
nahé kroky.

Daleké rytmy
ze samot mlýnů
volají v přítmi
neznámou vinu.

Hlad s nožem hledá
oběti tele.
Je zlaté, běda.
Bez krve vřelé.

Hlad máme, máte.
Hlad duše živé.
Půst. Tele zlaté.
Ozvi se, dive!

Pes zíve.

OPUŠTĚNÍ

Plny brazd jsou prázdné dlaně.
Prsty ještě tápou tmami.
Je tu někdo. Něco dá mi.
Nebyl. Bída spadla na ně.

Číhají pod břevnem čela
žárliví pavouci očí.
Pavučina neposkočí?
Vrásek sít se nezachvěla.

Přece dočká se, kdo prosí.
V dlani pavoučí jsou vosy
živé, s žahadly a žhavé.
V jedné Pater. V druhé Ave.

V dlaních hoří vrásek sláma.
Z ohně aspoň popel zbývá.
Lehounká a tenká skýva.
V jedné sám. A v druhé sama.

TYČKY V PLOTĚ

Osiřelé tyčky v plotě,
němé struny přibité,
mnoho víte o samotě.
O křídlech nevíte.

Stébła, kterým se po klasu
vyslyšení nestýská.
Bez tváře jste. Bez úžasu.
Vyděšená strniska.

Hubených let holé hnáty
do čekání zajaté.
Suky v dlaních. V hlíně paty.
Kolena nemáte.

PROCITÁNÍ

Hodiny odbily. Semena stínu.
Sypou se. Nerostou. Nemají hlínu.
Chléb bude. Chvátají do smrti
mlýnů.

Svítání, zatmění. Hodiny odbily.
V tmy, světla kamenech Kainovo
obilí.
Zas někdo procitá. Někoho zabili.

Svíjí se na věži had černý, had bílý.
Had hodin, svinutý, chřestící, zavilý.
Tma. Z tmy se rozední. Zítř — už
za chvíli.

Snad zrna vyklíčí. Klíč ticha zakvílí.

ÚZKOST

Vrávorají žebře vzdechů
nad dušemi, nad těly.
Nenašly zeď ani střechu,
o níž by se opřely.

Trouchnivé jsou příčle kostí.
Paty sklouzly, trnou paže.
Dávna tma. Vzlyk přítomnosti.
Kde jsou žebře, zdiva stráže?

Kde je zeď? Snad není tu.
Cesty pletou osidla
ze zklamání závitů.
Kde je ruka? Vystydla.

HODINY

Hodiny. Dnů tvář povadlá.
Píh vteřin smutná zrcadla.

Tvář nad kladivem kyvadla.

Tvář tvrdá. Tvář bez úsměvu.
Polyká. Zrno i plevu.
Tvář druhou čeká. Návštěvu.

Pot minut písmem po zdi jezdí.
Snad někdo šeptá. Někdy ze zdi.

Snad srozumí, kdo nedoslýchá,
rafijí kruhům. Prstům ticha.

Tvář trne v trní. Nevítá.
Tikotu hřeby pobítá.
Bez očí. Slz má dosyta.

Rafíjí pavouk lakomý
je černý. Čeká. Jako my.
Much dvanáct v síť zaplétá.
Do vrásek, do slin. Efeta...

Snad hrkne chvíle neznámá.

Rafíje lomí rukama.

VZPOMÍNKY

Za obzor zmizely
hvězdy se stády.
Krabatý hřbet vřelý,
rohy a brady.

Nad čely rohů stín,
v tmě oči, zrcadla
zakletých kopretin,
tváře, jež uvadla.

Šíje koz, hlav kola.
Loukotě, jež letí.
Jazyk z tmy plápolá,
zuby, hladu děti.

Těžko pást se v smetí.
Těžko neúpěti...

Skály čel, stráž holá
nad očištěm očí.
Loukotě, tmy kola.
Točí se. Netočí?

Rohy desatera,
soudu hodiny.
Dvanáctá, tmy dcera
— dnes už, ještě včera? —

zvoní na stíny.

(Odlet vlaštovek)

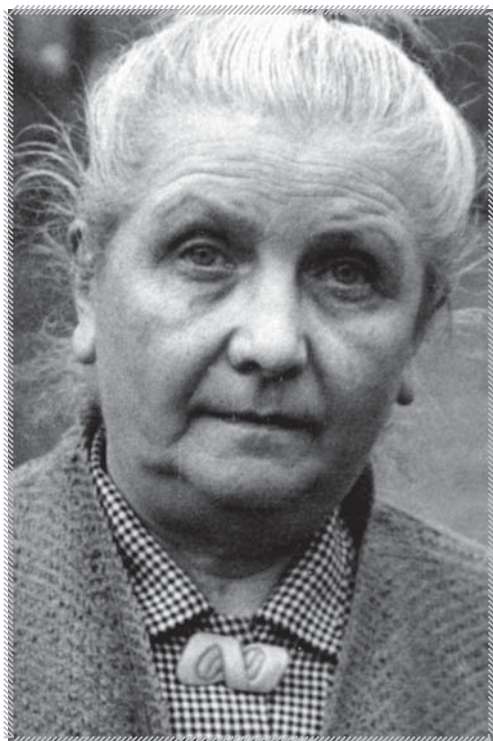

Foto z archivu Marcela Kabáta

Jan Kameník

Jan Kameník (vl. jm. Ludmila Macešková; 1898, Liberec — 1974, Praha), básnířka, překladatelka, prozaička a autorka dramát.

Vydala básnické sbírky *Okna s anděly* (1944), *Neviditelný let* (1947 náklad zničen, 1995), *Pubertální Henoch* (1969, upravené vyd. Mnichov 1982, 1996), *Malá suita pro flétnu* (1971), *Zápisky v noci* (samizdat 1976, 1993), básnicko-filosofické fragmenty *Paralipomena* (samizdat 1974) a prózy *Učitelka hudby* (1970) a *Mystické deníky* (1995). Z jejího souborného díla zatím vyšly dva svazky: *Prózy* (1995) a *Překlady* (1996).

STRACH ZE SVOBODY

*Narada pravil: — Vidiš tento
tamarindový strom? Mám
ti říci, že kolik listů na tomto stromě,
tolikrát se zrodíš
a pak dosáhneš osvobození.*

Svá hlubina bezpečnosti
čeká na jediné sklouznutí,
aby se na vteřinu podestlala
sametovějšímu pádu
než přistání na novém sněhu
a výhni čistšímu.

Sjeto tam,
je hnutí k styku dosud neznámému
odhaleno coby svítání
zamlčeného průsmyku,
kde asi něco končí nebo začíná —
A právě tam je mnohým strach se
vydat
i jen jedním osamělým posunkem,
aby se nenadále nepropadlo živo
naráz do mrtva,
za úlovek běsu,
který asi láká potutelným průvanem
ku propusti hrůz —?

Tak se ta chvíle si odpírá, napospas
vrhá se strachu,
ale neztrácí se jako nedoručitelný list,
vždy je tu a sebejistá čeká ve schránce
na svůj čas
někde uprostřed věků
mezi miliony životů a podob
jednoho sebe sama.

6. 5. 1966

KAM MÁ LÁSKA, TAM JDU CELÝ

Kam má láska, tam přilákán jde Bůh
a před ním To, co otvírá mou duši
klíčem věčnosti.
Nebojím se Jeho vichru, i když zastaví
mi dech —

Nenacházím Boha v snech,
jen v této přebíhající zkušenosti;
tam chycen, už mi navždy neunikne:
sic klecí nepoután, mou mříží
procházet se
On pojal ve svůj plán.

(Pubertální Henoch)

RYBÁŘ

V půlměsíci hor — či snu se zdály? —
nad proudem se chýlí rybář nenadálý
obrys jen a bílý v spoustách rybařící
Nemá-li či má-li ryba mu co říci?

Ryba: Hudeb neznalý by soudil klamně:
ústa oněmělá zůstala mně
citem prutu ale nasloucháš-li mi tu
co má volání to kmitu kmitů

Jestliže se vody vlní lépe
nežli rozechvívání mé Tebou
velkolepé
alespoň mi ukaž kam Ti dosahuji

ulovíš-li mne! — Hrot díla neviděti
dokud nenastalo nevýslovné tětí
Zdvížena až k Rybáři Co Jeho jest
z ní ují

SÍTINA

Jen Ono samo vím je výsluním
a všechno ostatní je v stínu
nediv se pak co v stínu vidím minu
neb objasnilo mne už samo bytí s Ním

i nezachyceno-li v síti
povolně zlomeném na způsob
obětního činu
— vždyť Ono potrhá kdejakou
posunčinu —
postačí aspoň na dosah To mítí

Týl stébel podestýlám-li tu
marnotratně hynu
plynule odevzdaný pozvedám-li
lidskou třtinu
ztrácje šum jen potichoučku čním

i toho svata chtěče zneviňuji vinu
nelíčeně a zcela do Něj plynu
i se svým přesložitým síťovým

— JEJICH LÁSKA NENÍ
JEŠTĚ TAKOVÁ,
ABY Z NÍ POZBYLI
ROZUMU

*(sv. Terezie z Avily: Hrad nitra,
Třetí komnata)*

— a tedy:
kdyby se na zem snesla nejtemnější
tma
jaká kdy byla
a myslilo se: někdo ji přežít má
i kdyby nebyla

kdyby každý zeměděl se vydávil
i zbylá láva
zdali sebe vědom si by někdo zbyl
z bývávala?

Leda takový žhář
co teď už nezahálí
a v noc i den si pálí

ohněm srdce ohořelou tvář
boje se aby zdarma nečekal
horoucí lásku Boha pro kterou tu
šťkal

(Malá suita pro flétnu)

MÁ BOLEST

Zahajuji bolesti,
která je k nevyhojení —
Ten stihomam to neštěstí
oklestí se jen lstí.
Kdo vtiskl je do mého já
kdo pohotově vyhovuje
jámě zjevující stíny?
stíny bezhlasé? a z jaké viny?
Něco ve hlase už vyhaslé
ještě nabádá a svádí: zahal se!

(Srpen 1972)

UZDRAVOVÁNÍ

Možek uvázaný na uzel když povolil
nastalo zděšení z radostí života —
s těma poodhrnutýma jistotama
to bolí víc —
Vylov mne jsem tu!
Obrůstám-li slovy silou možno-li tak
říci?
teprve se všemi dary tu stanu zas
opravený
změněná blahost
znovu Jan —

Slévání olova bolesti už nenastává
na mé tříkrálové lžici
a luštění vychladlého tvaru se stalo
marným pokoušením umu
aby se mi obraz nestal utlačitelem
Zdali a nakolik živ je jediná otázka
plná smyslu pro pokračování v cestě

Chybí něco pravdivého jako dýchání
odpočivného do široka do hluboka
chvění opravdovosti
Dostanu-li se znovu na trať spásy
tedy jen postrkem —
/ Zbobtná-li osoba až zastírá si To —
je nutno potupit se /

(14. 10. 1970)

VYKOUPENÍ

Bydlí v marnosti kdo fouká do plev
když zrno paraziti snědli
Ptávaly se zimy lét a léta zim
po pytlech plných sytosti —
ani zrnka ke klíčení nezbylo
Tedy opustiv ty zásobárny smutku
za mizením odešel — a nebylo to
pravda
za mizením stále něco žilo
za rzí minula ač nezrnatého

Mezi vteřinami domnělého času
propad v jiný styl a jinou krásu:
dříve než si tělo z útrob počalo tkát
rubáš
naučil se *umřít neumíraje*
Tak minuv ponenáhlu minulý svůj
obzor
proti logice těch strastiplných polí
vyvázl i z minulého rozměru svých sil
a ztratil tíhu sebe sama.

(29. 3. 1970)

(Zápisky v noci)

Jaroslav Seifert

Jaroslav Seifert (1901, Praha — 1986, Praha), básník, prozaik, publicista a překladatel.

Vydal básnické knihy *Město v slzách* (1921, rozšířené vyd. 1923), *Samá láska* (1923), *Na vlnách TSF* (1925, přepracované vydání *Svatební cesta* 1938), *Slavík zpívá špatně* (1926), *Poštovní holub* (1929), *Jablko z klína* (1933), *Ruce Venušiny* (1936), *Zpíváno do rotačky* (1936), *Jaro, sbohem* (1937, rozšířené vyd. 1942, 1946), *Osm dní* (1937), *Zhasněte světla* (1938), *Vějíř Boženy Němcové* (1940), *Světlem oděná* (1940), *Kamenný most* (1944), *Přilba hlíny* (1945, rozšířené vyd. 1946, 1948), *Šel malíř chudě do světa* (1949), *Píseň o Viktorce* (1950), *Maminka* (1954), *Sklenice vína. Frenštátská romance tříkrálová. Taneční hodiny* (1955), *Tři romance o víně* (1955, rozšířené vyd. pod názvem *Romance o mládí a víně* 1955), *Petrín a věnec sonetů* (samizdat 1951, 1956), *Chlapec a hvězdy* (1956), *Vytržené stránky* (1957), *Praha* (1964), *Koncert na ostrově* (1965), *Halleyova kometa* (1967, rozšířené vyd. 1969), *Odlévání zvonů* (1967), *Morový sloup* (samizdat 1972, Kolín nad Rýnem 1977, 1981), *Deštník z Piccadilly* (samizdat 1978, Mnichov 1979, 1979, rozšířené vyd. 1981), *Býti básníkem* (1983), *Co všechno zavál sních* (1992), *Prezidentu Edvardu Benešovi* (2004), autobiografickou prózu *Hvězdy nad rajskou zahradou* (1929), vzpomínky *Všecky krásy světa* (samizdat 1979, Kolín nad Rýnem a Toronto 1981, 1982, necenzurované vyd. 1992) a několik desítek bibliofilů a soukromých a příležitostných tisků. Jeho souborné dílo vyšlo v sedmi svazcích (1953–1970), dále čtyřsvazkové (1986–1990) a nově vychází sedmnáctisvazkové vydání (od roku 2001, zatím 10 svazků).

V roce 1984 obdržel Nobelovu cenu za literaturu a v roce 1991 Řád T. G. Masaryka.

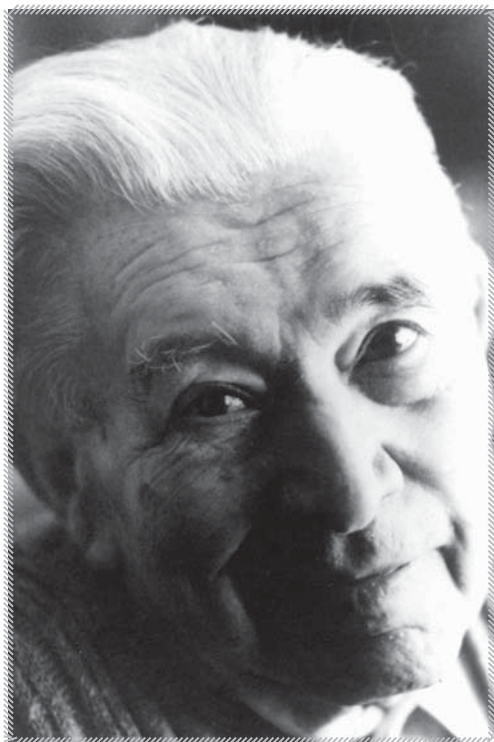

Foto © Karel Kestler, z archivu Jany Seifertové

BAZILIKA SVATÉHO JIŘÍ

Kdyby v bílé bazilice svatého Jiří
vypukl požár,
ale nedej bůh,
její zdívo po ohni bylo by růžové.
Možná i obě věže: Adam a Eva.
Eva je štíhlejší, ženy tak bývají,
ale je to jen nepatrná pocta
jejich pohlaví.
Opuka v žáru lehce zrůžoví.

Tak jako mladičké dívky
po prvním polibku.

(Halleyova kometa)

NEBESKÉ ZÁVORY

Několik vteřin před svou smrtí
obrátila k nám matka tvář
a chraptivě vykřikla:
Není nic.
Přes její ústa se pak překlenulo ticho.

Do jaké propasti se rozsypal
její růženec
stokrát zlíbaný,
kam padala všechna slova modliteb
a ševel písni,
které zpívala odmlada?
Kam se poděly strach i úzkost
z těch nepatrných skutků?
Jsou označeny jmény hříchů
a jsou právě tak špatné
a právě tak dobré
jako všechny ostatní.

Jakou temnotu asi spatřila
v té kruté vteřině,
kdy se odrážíme patami od země,
abychom vzápětí na ni klesli?

Vykradl jsem se na pavlač
a z matčiny rozviklané židle
díval jsem se někam nahoru
do nebeských výšek.

Po celý náš dlouhý život
civějí nám do oken,
nic nám nepřikazují,
nic od nás nechťejí,
a chcete-li,
jsou k nevyslovení krásné.
A my se pokoušíme je podplatit
zrnkem kadidla,
zrnkem růžence,
slovy a slzou!

A nakonec chceme pozdvihnout
jejich světelné závory
svým posledním vzdechem,
který je ze všeho našeho úpění
nejmarnější.

(Odlévání zvonů)

x x x

To nejhorší mám za sebou,
říkám si, jsem už stár.
To nejhorší mám před sebou,
ještě žiji.
Ale kdybyste mermomocí chtěli
vědět,
byl jsem šťasten.
Někdy celý den, někdy celé hodiny,
někdy jen pár minut.

Po celý život byl jsem věrný lásce.
A jsou-li ruce ženy víc než křídla,
co jsou její nohy?
Tak rád jsem zkoušel jejich sílu.
Je něžná, když stisknou.
Ať tedy rozdrtí kolena
mou hlavu!

Kdybych zavřel oči v tomto sevření,
nebyla by tak opilá
a nebušilo by mi tak zběsile
v mých spáncích.
Ale proč bych je zavíral?

S otevřenýma očima
prošel jsem touto zemí.
Je krásná, vždyť víte.
Byla mi možná víc
než všechny mé lásky najednou.
A její objetí trvalo celý život.
Když jsem míval hlad,
živil jsem se téměř denně
slovy jejich písní.

Ti, kdož odešli
a rozprchli se kvapem po zemích,
už to snad poznali:
svět je hrozný!
Nemilují a nejsou milováni.
My aspoň milujem.

Ať tedy rozdrtí její kolena
mou hlavu.

(Morový sloup)

MILENKA BÁSNÍKŮ

Bláhové chvíle prvních lásek!
Tenkrát jsem ještě věřil,
že umírat uprostřed květů,
když je člověk zamilován
až po uši,
nebo zemřít na karnevalu
v Benátkách
může být krásnější
než na posteli doma.

Smrt je však paní všech bolestí,
co jich zná svět.
Její vlečka je utkána
z chropotu umírajících
a je pošita hvězdami slz.

Smrt je loutna nářků,
pochodeň hořící krve,
urna krásy
a brána nikam.

Někdy bývá i milenkou básníků.
Ať se jí dvoří
v pachu mrtvého kvítí,
když jim nevadí
úderý ponurých hran,
které se daly na pochod
a šlapou v krvavém blátě.

Smrt vsouvá do těla žen
svou dlouhou úzkou ruku
a škrtní nemluvnátka pod srdcem.
Octnou se sice v ráji,
ale ještě celá od krve.

Je císařovna všeho vraždění
a její žezlo
rozkazuje od počátku světa
hrůzám válek.

Smrt je sestřička hniloby,
poselkyně zmaru a nicoty
a její ruce
svalí na prsa každého
břemeno hrobu.

Smrt je však i jenom okamžik,
škrtnutí péra
a nic víc.

(Deštník z Piccadilly)

BACHŮV KONCERT

Nikdy jsem zrána dlouho nevyspával,
probouzely mě ranní tramvaje
a často i vlastní verše.
Vytáhly mě z peřin za vlasy,

přivlekly k židli,
a sotva jsem si promnul oči,
donutily mě psát.

Připoután sladkou slinou
ke rtům jedinečné chvíle,
na spásu bídne duše své
jsem nemyslí,
a místo věčného blaženství
toužil jsem po rychlém okamžiku
prchavé rozkoše.

Marně mě zvony zvedaly ze země,
držel jsem se jí zuby nehty.
Byla plna vůní
a dráždivých tajemství.
Když jsem se v noci podíval na nebe,
nebe jsem nehledal.
Spíš jsem se děsil černých děr
někde na konci vesmíru,
které jsou ještě strašnější
než samo peklo.

Zaslechl jsem však zvuky cembala.
Byl to koncert
Johanna Sebastiana Bacha
pro hoboje, cembalo a smyčce.
Odkud zazníval — to nevím.
Ale ze země to nebylo.

Ačkoliv jsem neokusil vína,
trochu jsem vrávorál
a musil jsem se zachytit
vlastního stínu.

(Býti básníkem)

Foto z archivu Jiřího Závady

Vilém Závada

Vilém Závada (1905, Hrabová u Ostravy — 1982, Praha), básník, autor knih pro děti a překladatel.

Publikovat začal v polovině 20. let. První vyšla sbírka *Panychida* (1927), následovaly *Pašijový týden* (bibliofilie 1931), *Siréna* (1932), *Cesta pěšky* (1937), *Hradní věž* (1940), *Povstání z mrtvých* (1946), *Město světla* (1950), *Polní kvítí* (1955), *Jeden život* (1962). Vrcholnou knihou Zavadovy poválečné tvorby byla sbírka *Na prahu* (1970), další bilanční sbírkou byla kniha *Živote, díky* (1977). Výbor ze studií, úvah o literatuře a vzpomínek vyšel pod názvem *Krajina a lidé mého srdce* (1975, rozšířené vyd. 1980). Pro děti napsal básnické sbírky *Přjdu do mateřské školy* (1955), *Jdou vojáci, jdou* (1956), *U maminky, u tatínka* (1959). Souborné vydání jeho poezie vyšlo v pěti svazcích — *Básnické dílo Viléma Závady* (1972–1979).

ODLIV

Na slunci jsem nabíjel baterie života
Na horách a v lesích tankoval vzduch
do plic

Na smetanově husté trávě popásal
své oči

V modři oblohy rozpouštěl únavu
a smutek

A z ozonové výše mládí shlížel na
svět

A ještě mám oči zality roztaveným
světlem

A ještě se v nich koupe oslnivé moře

A ještě ve mně pohřmívá a blýská síla
mládí

Však život rozvodněný jak zjara toky
řek

Opadá rychle na mrtvá ramena
vzpomínek

Vyletěl jsem prudce ze sebe jak
divoký pták

až jednoho rána se octnu v labyrintu
zdí

jak polapený ptáček v ptáčnickově
kleci

V průzračných očích mu křídly tluče
strach

a hlavou naráží do ocelových prutů

A kolem chodí lidé slepí a hluchí

na obě oči a na obě uši

ale i srdcem a duší

a bez touhy a citu jak eunuši

a nikdo nevidí a netuší

jak život sotva počatý je bez lítosti
vyháněn

a sotva přišlý na svět váben lapán
mrzačen

Abych utišil nářek hladem

zkroucených střev

nechávám hladovět odstavené srdce

Už se nesytím chlebovou vůní polí

Už mě neopájí vzduch opojný jak
éter

a slunce neprovádí na mně transfúzi
krve

Jak bolavý zub mě trápí ten prázdný
život

Sám nad sebou pláče když zabíjím
svůj čas

Přitáhl jsem opasek a v lampě stáhl
knot

však nikdy neprodal své
prvorozenství

když mi chtěli vypumpovat duši
a naplnit žaludek

Měl jsem odvahu neveřejně trpět
bolest zimu hlad

Od mlada otevřen a přístupný jak
dům

nezamykal jsem dvěře ve dne ani na
noc

Bez pozvání přicházejí lidé
a zůstanou

Obsadí nejvyšší patra a pokoje

Až mě střepou do sklepa v přízemí

Ruší mé spojení a přetrhají osudy

Přenesou na mě starosti a nemoci

Nasadí své rouby a navazují úponky
Třesou se mnou jak s nedozrálým
stromkem
do hlavy mi vtloukají svou víru
Chtějí na mně abych viděl jejich
očima
a říkal co si sami přejí slyšet
a zpíval podle jejich not

Otloukají mě jak vrbovou píšťalku
až přitom natlučou i křehkou
skořápku
a rozšlehají ohnivý žloutek duše
a vyženou z ní krvi žíhané zárodky
To není lehké ublížení končící smrtí
Ale rafinované vraždění nemluvnátek

Prchám před nimi z domu
a potloukám se v ulicích
a v nesmyslném shonu města hledám
oázu ticha
Už se neženu jak střela po své dráze
ale sám jsem honěn a štván jak polní
zvěř
A nad sebou vždy cítím jedno
přimhouřené oko střelce

Měl jsem rád život skrytý a nemohu
žít v skrytu
Měl jsem rád život v ústraní
a nemohu žít stranou
Vytržen ze svých vod ztrácím jak
ryba živý lesk
Vyvolán na pódium v koktání ztratím
svůj hlas

Když sám už nemohu přelézt ani zed'
své slabosti

obezdím nakonec kamenné roubení
své studně
a sám se ohradím ve světle pokoje
abych se neztratil jak vyschlá řeka
v písku
a nevyvanul ve větru jako dým

abych jak slunce na vodách
zachytil aspoň záblesky
věčně vypínaného a přerušovaného
bytí
otiskl si je v srdci a poslal zase dál

U Z D I

Rád sedával jsem u stěny,
abych byl zezadu chráněn.
Teď stojím ke zdi čelem.
Vím, co mě čeká
a co se bude dít,
ale ta zeď už nebude můj štít.

Zem na zimu už zhasíná
a od slunce mi hlavu odtíná.
Vydechla noc mrazivou zář.
A srdce bečí úzkostně
jako ta boží němá tvář.

V životě jsem se hájit neuměl.
Až dneska bych se bránit chtěl.
Jako krev se ve mně slova cedí.
A nedostávám na ně odpovědi.

SLUNOVRAT

Lačen dívání se dívám a dívám
až nahleděn nic nevidím
Lačen slyšení jen naslouchám
a poslouchám
až hřměním ohlušen nic neslyším

Naplní se čas a chvíle dozraje
a v tiché rovnováze bezvětrí
se najednou vše rozplyne jak bublina
strženo váhou nutnosti
odvanuto v průvanu let
odneseno proudem hořké myšlenky

Maje až po krk sladkosti země
až na smrt unaven volností duše
zachmuřím se zčistajasna mrakem
a už jak osud valící se k svému konci
unáší mě smutek na úpatí noci

Nepřikován dosud k žádnému životu
nesvázán s ženou ani s dětmi
plynul jsem v proudu bez břehů
planul jak plamen ve větru
k ničemu nelnul a neměl žádný cíl

Jako by mi byla duše k nepotřebě
jako by mi byla jenom na obtíž
zatoužil jsem svůj život s něčím smísit
někam jej vkovat
někam do terče vbít

Zatajím dech až na smrt zblednu
Své mládí zlisuji za horka na kámen
Svůj oheň vměstnám do hlavičky sirky
Svou duši stáhnou až na práh nebytí
Sám sebe popřu v nicotu a prach
Sám sebe zatluču jak hřebík do rakve

A když se rozležím v samotě a ve tmě
začne se ve mně znovu šířit
Zelené selenové světlo se rozsvítí jak
v rádiu
a z hloubi se lije tichá melodie

V našich útrobách vždy dřímá nějaké
dítě

Neumí mluvit jenom se smát a plakat
Neumí chodit a už se rozbíhá
Neví co chce a po všem vztahuje ruce

Padá a běží s otevřenými ústy
S otevřenými ústy s vyplazenou duší
jak by chtělo doběhnout až na práh
věčnosti

Už jenom vteřinku už jenom jeden krok
Už vidí před sebou cílovou pásku
Před zrakem se mu zavlní mžítiky
Na slunci slepě zamžourá listí
Jak osiky se roztřesou kamenné stěny
A to je poslední zeď v labyrintu zdí
Za ní se rozvírá nesmírná propast

Jak bychom sáhli na drát s vysokým
napětím
a při doteku spálili všechny své
pojistky
zableskne se nám ještě v hlavě
slunce nás oslepí oslnivou září
ale též navždycky zatemní
vše co je za ní
a v ústech zatrne trpká chuť blesku

Neb nikdo nepřekročí svůj stín
A nikdo nepřeskočí svou kůži
A kdo z nás přestoupí práh země?

(Na prahu)

Vladimír Holan

Vladimír Holan (1905, Praha — 1980, Praha), básník, prozaik a překladatel z němčiny, francouzštiny, španělštiny, ruštiny a polštiny.

Debutoval sbírkou *Blouznivý vějíř* (1926), ve třicátých letech mu vyšly sbírky *Triumf smrti* (1930), *Vanutí* (1932), *Kolury* (1932), *Oblouk* (1934), *Kameni, přicházíš...* (1937), *Září* (1938) a *Sen* (1939). Následoval básnický deník *Lemuria* (1940) a knihy poezie *První testament* (1940), *Záhřmotí* (1940), *Chór* (1941), *Tereška Planetová* (1943), *Cesta mraku* (1945), *Dík Sovětskému svazu* (1945), *Panychida* (1945), *Zpěv tříkrálový* (1947), *Rudoarmějci* (1947), *Tobě* (1947), *Prostě* (1954), *Tři* (1957), *Zuzana v lázni* (1962), *Mozartiana* (1963), *Příběhy* (1963), *Bez názvu* (1963), *Na postupu* (1964), *Noc s Hamletem* (1964), *Triolog* (1964), *Bolest* (1965), *Na sotnách* (1967), *Asklépiovi kohouta* (1970) a *Noc s Ofélií* (1973). Spolu s Jaroslavem Seifertem publikoval knihu *Dva světy* (1966). V letech 1965–88 vyšly jeho spisy (11 svazků, 5. svazek obsahuje dosud nepublikované sbírky *Předposlední* a *Sbohem?*), od roku 1999 postupně vychází jejich druhé, revidované a rozšířené vydání.

In memoriam mu bylo uděleno nejvyšší státní vyznamenání Řád T. G. Masaryka.

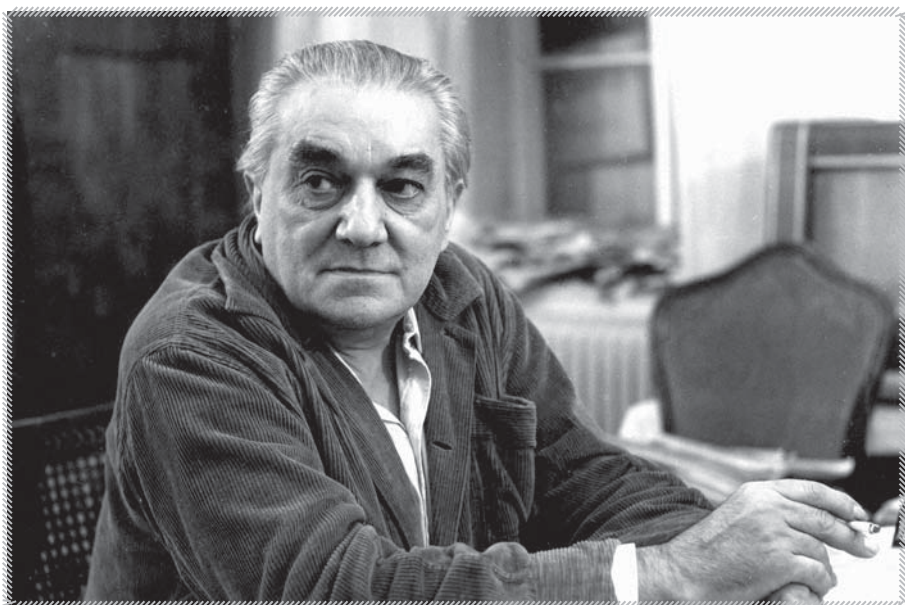

Foto © Václav Chochola, z archivu B&M Chochola

KONEC?

Podzim... Možná že poslední
s posledním jablkem ze stromu
poznání...
Ejhle čas, kdy nelze čekat,
až se barva polepší, než uschne
obraz...
Ejhle čas, kdy prázdnota a vyprahlost
při světle bez tepla,
a přece jakoby k dovršení
ničí neřest, zločin a život...

To vše se také objevuje na zdi
prokvetlé ledkem, na zdi
tak na spadnutí, až je tu nikdo...

RADOST

My, sami před sebou, my, bytosti
mezi věcmi a tvory!
Kdo je tu prostředníkem,
který by obstál, i když ho
nikdo nepotřebuje?
Snad by to měla být radost
jako věčné soucítění,
ale je to právě ona,
která je nejbytotnější v čase:
nejpřítomnější, nejsmrtelnější...

TO JENOM SMRT

Prastará hrůza, prastarý úděs —
a má to dětskou tvář... To proto,
že v představách se k nim
nepřiznáváme, neboť
je u nás matka. A je to ona,
která se stále ptá: „Je ti už líp?“

To jenom smrt je bez otázek... Sama...
Umění pro umění...

TAM

Peklo, nebo přítomnost?
A co je dřív? Pokračování
kvůli sobě samému? Nebo
spolušílení až k slasti
z mnohatvárného zmaru? Pro kolik
hadů se nepoznáváme
v popelu, písku a prachu pouště,
která z nejistoty může být
vždy větší? ... Ach, to jenom
v matce vše dávno oplakané
je stále ještě plačící...

(Asklépiovi kohouta)

MILENCI

Ještě se neloučí. Je to,
jako by spoléhali na věčnost.
Ještě se neloučí. Možná
jen proto, že kolem mrzne.
Ještě se neloučí. Jistě
jen proto, aby svět o tom nevěděl.
Ale rozloučí se. A kdo z nich
po letech řekne: „Já se nevracím,
já jsem byl věrný!“

NESMRTELNOST

Přijít sám k sobě, nalézt se,
uskutečnit sama sebe,
aniž jsi v lásce k jiné bytosti,
je odmítnutí života...

Kam potom uniknout, ach, kam?
Vždyť všechno neviditelné
je už zde také ve viditelném
a jako by se sama nesmrtelnost
dělala smrti...

ZEĎ, KTERÁ VYSTAVĚLA SAMU SEBE

Roztěkané blesky, přemrštěná
mračna
a dole vichrem zahlušená
země. Ale na jejím
nejvnímavějším místě
je zeď, která vystavěla
samu sebe, a to tak,
že nemohla jinak.
Nevyhýbá se podezření,
že až bude třeba,
zhrouť se k nečekanému
přehlédnutí, jakože stejně
nenamítá nic zůstat zde
až do omrzení... Ale kolik
je v ní tajných vchodů
pro bytosti s osudem ve výslužbě!

JISTOTA

To se vám jenom bdělo. A na všechno
jen sama, neměla jste čas
napsat dopis, poslední dopis,
který by mu oznámil: „Ano, vezmu si
vás!“
Možná že jste se bála říci,
že je to tady,
když jste chtěla hned odejít.
Ale je jistotné,
že není a nemůže být svobody,
bojíme-li se smrti...

(Předposlední)

DOPIS

— Umíráte... Žil jste rád?...
— Ano!
— Proč?
— Jednou mi pod starým platanem
podala neznámá dívka dopis
a odešla...
— Četl jste jej?
— Ano.
— Co v něm bylo psáno?
— Nic!

BEZ

Bylo to za živým, hlohovým plotem
(kde tuhýci zproboďávají do zásoby
na ostny
včely, hmyz, ba i myšky),
bylo to za tím krásným plotem,
kde na mne volal líbezný dívčí hlas:
„Tak ses zas vrátil? Pojď dál!“
Ale já nešel, ne že bych ji neslyšel,
ale že jsem byl bez paměti...

TVÉ DĚTSTVÍ

Nejvýše ovšem
čněl tam hrad.

A které z ptáků
měl jsi rád?
Krkavce, havrany, vrány, rorejse,
poštolky, výry a netopýry.

Ptáka nejkrásnějšího jsem však nikdy
neviděl,
zato jeho trus, ach!

VĚRNÁ

Věrná, ano! Ale proč
po tisíciletí hledáme
marně stejně věrné
křestní jméno smrti?
Bylo by to pak všechno důvěrnější?

(Sbohem?)

Milada Součková

Ivan Jelínek

Viktor Fischl

Pavel Javor

Josef Lederer

Ivan Blatný

František Listopad

**Gertruda Goepfertová-
-Gruberová**

Jiří Kovtun

Milada Součková

Milada Součková (1899, Praha — 1983, Boston), prozaička, básnířka, literární historička.

Publikovala básnické sbírky *Kaladý aneb Útočiště řeči* (1938), *Mluvicí písmo* (1939), *Žlutý soumrak* (1942), *Gradus ad Parnassum* (Lund 1957), *Pastorální suita* (Řím 1962), *Alla Romana* (Řím 1966), *Případ poezie* (Řím 1971), *Sešity Josephiny Rykrové* (Toronto 1981), *Sešity Josefíny Rykrové* (1993), prozaické knihy *První písmena* (1934), *Amor a Psyche* (1937), *Odkaz* (1940), *Zakladatelé* (1940), *Škola povídek* (1943), *Bel canto* (1944), *Neznámý člověk* (Lund 1962, 1995) a řadu literárněvědných knih a studií, které psala převážně v angličtině. V letech 1995–2009 vyšlo souborné *Dílo Milady Součkové* ve dvanácti svazcích.

Foto z archivu Kristiána Sudy

NEBYDLILA TU SESTRA CARRIE?

(Chicago) dům v předměstí
sluncem se honosí
v nedělním odpoledni
ten klobouk sváteční
se sametem příkrasy
v módě před mnoha léty
do cihlova, s pěnou sádry
nežila tu snad sestra Carrie?
třešně či sedmikrásy?
jarní klobouk zdobí
na začátku století
dům byl tenkrát nový
už jehlou času opravený
prsty rozpíchaly dráty
továrny, telefonní centrály
modistky, zde řeknou millinery
ozdoby z drátu rezaví
nitěné rukavičky v neděli
na mladé ruce sestry Carrie
telefonistka (stará): pamatuji
klobouček na smetí pohozený
v obraze Mary Cassatt září
v sametech umělé okrasy
v obchodním skladu zašustí
v papírech odvátych v sady
předměstských jetelů, růží
kdes v cizí paměť zapadne
i rukavičky (bílé) nitěné
dláždění asfalt přelije
jen v štětcí, verši uvázne
Seifert by řekl: toť vše.

V SRPNU (1968)

Den v konci srpna
v poupě zmáčknutá
snad ani růže
jen v dlani hebká
bez příběhu, smysly
myslí hnuly, rozměry
kdes nářek ženy, matky.
Florián oči poulí
v omítce, v ohni léta
ten div jsme zmeškali
až se stane? kdy?
na pole odešli, u řeky
nám vzkazy nechali
že tudy půjdem' věděli?
zmýlená? my oni?
svatí jsou dnes v poli
v kapli roucha nechali
jen v košili, u lesa
dřevo voní pryskyřicí
den celý v ohni
Florián potlučený
nejasně vzkazy tlumočí
jez, splav ho překříží
z mlýna husy zaječí
prý Kapitól je v nebezpečí.

ABSTRAKTNÍ KOMPOZICE

Sen noci hudební
 nástroj vede melodii
 s podivem, kštice romanticky
 do čela padá na mladé oči
 ústa zvlhla jako k políbení
 tvář se k hudbě přiklání
 struna na desce renesanční
 dvorně tanec rozvádí
 až do poskoku družiny
 k písničce, ozvala se z dáli
 ländler, skoro po venkovsku
 gentle lover — zanech vzdechu
 hled', oni jak ty milovali
 zradili, byli zrazení
 tam v dáli při měsíci tančí
 děvčata, gentle lover, zpívají
 zradily, byly zrazeny
 ve vsi svatbu chystají
 co na tom, že to sňatek víly
 ten bystrý rytmus taneční
 ty struny pod hbitými prsty
 blízko, zdáli roh lesní
 tam ve vsi ländler tančí
 dívky sborem přizvukují
 zádumčivým se vysmějí
 v lese v hloubi, tiše z listí
 smyčce šumí, ach přichází
 here comes the lover
 takt je čtyřčtvrteční
 v průvodu, zas v dáli zpívají
 stmívá se, stmívá ve snu noci
 zpívají tišeji květy, listí
 zpívají, tančí, podej mi ruku
 v sen noci hudební, slyšíš v dáli
 ve vsi hrají, tobě se vysmáli

ländler tančí, zpívají víly
 z houští hlava medvědí
 leoparda, lví se vynoří
 pro strach, jsme v lese Ferrary
 v zámku, ve Slovenské zemi
 tichý smích, kroky v listí
 kdes v dáli Dunaj šumí
 v les buků, dubů hrají
 sen noci troubí halali.

METAMORPHOSIS

Daphne mezereum
 na jaře, tak časně
 že křoví klín jí nekryje
 s dívčími údy, mezi stromy
 v březnovém slunci, rychleji
 proudí mízy, v jeskyni nymfy
 poslední sních rozpouští
 nubilis, mladinké údy chladné
 jak sních, hřejivě vroucí
 vonnými kvítky větví
 v suchém listí země zavoní
 v les loňských let se noha boří
 ve výši struna apollinské lyry
 nymfa prchá lehkonožá keří
 kapky krve v lišejníky roní
 zlatý prach prašníky lísky
 pod nohou větev zpuchřelá
 běh zastaví, temně zružovělá
 mezerea, okvětí slunci otvírá
 mlčky, v tichu, zádumčivě stojí
 Musagetes, před zrodem proměny.

ZÁTIŠÍ*Blaženě a Františce*

Zelené boby, okurky
 na stole v kuchyni
 neuschly po dešti
 v hluboké míse jak je utrhlí
 hliněné z kameniny
 ve sklepe (zatéká) krajáč smetany
 na sklepním schodu sedí
 shora prvním, na kameni
 hrnek s brusinkami
 smráká se v kuchyni, javory
 pod mraky stíní, špatně hoří
 podpal, šíří se k večeri
 na talíři ustálí
 zeleň barvy zátiší
 hled! Cézannovy hrušky
 v kruhu misky ubrus zmáčklý
 bílá (smetany) uvázla v zeleni
 venku se jasní, pod mraky
 z javorů ještě prší
 zelená, omítka zasvítí
 bílá, domu přes silnici.

**ŽLUŤ, MODRÁ,
ZELENÁVÁ, SIENY**

Kostky mozaiky než se složily
 v pobřežním písku svítily
 žlut, modrá, zelenavá, sieny
 i nejsytější barva v závoji
 mořské pěny, v zobrazení
 zázraku San Marco na náměstí
 dnes světla oči promítají
 obrazy na sítnici, kostky
 v obraz tehdy nesložený
 zelené, modré, žluté, sieny
 spojeny v obraz uctívaný
 sieny očí s příbojem si hrály
 s kaménky, v závoji mořské pěny
 než je ruce k sobě přitáhly
 přivinuly, v stěnu promítly
 u toho pobřeží jsme oba stáli
 v pláštích na benátském náměstí
 v skořicovém, z tmavé zeleni
 na náměstí, v čtverci postaveni
 v tmavých pláštích, s škraboškami
 úsměvy v skříň jsme odložili
 dřeva vyleštili štafírníci
 na stráni v háji šuměly
 tehdy jsme, ach, spolu nešli
 hustým mlázím, u stolu nejedli
 z dubové, vyhlazené desky.
 Ruskin, Butor? Lloyd Trieste
 na laguně slupka od ovoce
 žlut, modrá, zelenavá, sieny
 kostky slov pevné, bez hnutí.

(Případ poezie)

Ivan Jelínek

Ivan Jelínek (1909, Kyjov — 2002, Londýn), básník, prozaik, esejista, novinář, překladatel z němčiny a angličtiny.

Vydal básnické knihy *Perletě* (1933), *Nedělní procházka* (1936), *Kudy* (1939, 1946 přepracované vyd.), *Básně 1938–1944* (Londýn 1944, přepracované vyd. pod názvem *Básně 1938–1945* 1946), *Ulice břemen* (Viedeň 1956), *Skutečna* (Mnichov 1960), *V sobě Letohrad* (Řím 1965, rozšířené vyd. 1998), *Sochy* (Řím 1970), *Ódy* (Řím 1971), *Posel* (Řím 1975), *Kolová stavba* (Řím 1980), *Akropolis* (Mnichov 1982), *Slovozpěv* (Řím 1984), *Se sluncem na prsou a lvem* (Los Angeles 1986), *Hoře věčnosti* (Mnichov 1988), *Bocca della verità* (Řím 1989), *Světlo a tma* (1991), *Korist* (1992), *Ex voto* (1995), *Na způsob nicoty* (1997), autobiografické romány *Potápěči* (1994), *Daleko od brány* (1999) a knihu vzpomínek *Jablko se kouše* (1994). Souborně vyšla část jeho básnického díla ve dvou svazcích pod názvem *Básně* (1999 a 2000).

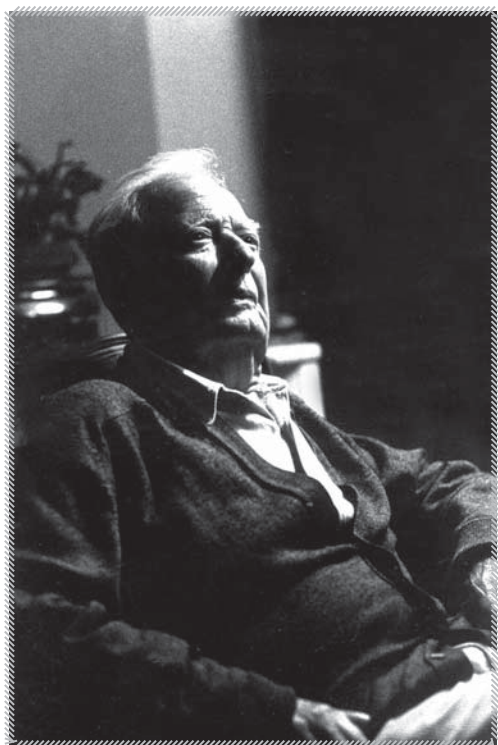

Foto z archivu Zdenky Kolářové

REPTÁNÍ

Kamení reptá.
Na krátkost svého
života pazourkového
se s vlky zlostí.
S vlky o mé kosti
se pere.
Hladomoru se neptá
miserere.

Zuby v šíje ponořeny:
tesáky v diamant pohříženy,
útesy skal v maso zabořeny.

Jak psi
kamení na smrt s vlčicí!
Chřtány s chropotem rvou se
o sebesamo mých kostí.
O má dvojčata prou se:
o mé Nejsi. O mé Jsi.

Větrá neproměnnost.

Větráním břit tenčí:
sochy vykleštuje
v mé Nejsi.

Věčnosti nános nanášejíc
kamení každodennost
v mé Jsi.

Dvojčata má
ona potratila,
když s kamením se rvala.
Ač z lásky dobře počala,
nepovila, a proč se neptala.
Odkud jsi? Kdo jsi?
Nereptala.

(Sochy)

PAMĚŤ ZRCADLA

To je ta chvíle,
kdy zrcadlo
si lásku upamatovává.

To je ta chvíle paměti.
Chapadlo vně. Mimo rozpětí
jediné se dělo.

Zpaměti celou noc lilo.
Vše v zrcadlo se slilo.
Z paměti žal dál uplavává.

V tmě lilo. Hromem bilo.
V paměti hřmělo.
Tělo ze zrcadla vstává.

V uších zašumělo.
Dopršelo. Šplíchlo.
Sklo zamžije se.

Popaměti do zrcadla
šťastna vnořila se.

To je ta chvíle.
Domlčelo, cos vzdychlo.
Sklo jasné se.

Popaměti ze zrcadla
láska vrátila se.

(Posel)

PROSBA

Pallas,
řeklas, vyznej se.
Kleč. Vstup v seč
mých vnuknutí.

Nyní mou zbožnost vyslyš.
Slyš, to má krev kane
z oběti pokory.
A zpět plyne
v srdce usebrané.

Mnou, bohyně, myslíš?
Vzděláváš úhory
zpupné myslí?

Přece vše nesu.
Lásku, její vínek.
Z titánských běsů spas.
Jimi jsem vinen.
Těž jimi, mráz
v mrazu jíní
své hlavy.

A přec tvé slávy
je částí ona,
tobě nesvolně svolná.

Kde najdu... kde chyba,
jíž vyprahám,
vychrtlý po tobě hladem?

Kterým, kam horempádem,
kam se tvá milost shýbá
k mé snaze, mým přísahám?
Jak k tobě? Zapřísahám
tvé nesnadno i snáze.

Panno, věno
prozrazené hlavy Boží.
Tvé tajné slovo nezrozené
v svém hluchém hloží hledám
uchem svého podobojí:
v lásce. V rozumu zbroji.

Jak rozuměti
tvému úradku?
Chceš mne co květ
prostoty? Sebeprázdnoty?
Co zvonovinu,
bych srdcem zvonu
vyznal vinu,
pýchu svých tónů
co řad slov?
Jež v kov jediného
sléváš bez rádků.

Jsi matka mého rozumu.
Jsi, co za tebou Ono?
K Onomu jsi páska?
Jsi sama Láska?
Jsi maska
stará i nová
nevýslovného slova?

(Akropolis)

T H E R A

Dům na západy pozamykán.
 Víčka okenic ztištěna
 tam, kudy průvan duje.
 Výmluva záclon spuštěna,
 odnikud nikam
 až sem. A z které sluje?
 Co živomrtvé uhošťuje,
 zplozence bídy bez věna?
 Matečná budou hoštěna
 k prasknutí prázdná bezmotýlí.
 Teď v utajených chvílích
 jsou vřava ticha řečená.
 Vrás pozotvíráno!
 Už bez ohledu
 na srozumitelnosti sledů.
 Ty sleduj heslo pronesené!
 To, které na výsluní žene
 z blyštění úplňkové luny
 struníky a všechny struny?
 Jimi ti maní zachovala
 prázdno stínů.
 Po krvi živost těch,
 co hlídat nepominu.

(Slovozpěv)

P O R U Č E N Í

Prořeklo se slovo k slovu,
 uřknuto slovem
 na příhodu prázdná.
 Skorem slovo podřeklo se
 jakby zrada vadná.
 Skorem nenápadná.

Slov narcisové hroty
 v naříkání růstu
 veskrz hlínu protkly.
 Ty dýky pučné pýchy
 v bédování pěstů
 nespavé bděle,
 bez dřímoty
 se krve netkly.

Přec vetkly se masem
 ze dna až a zpět ke dnu.

Aby tam slovo vykvetlo
 — krásná běda —,
 vysemenilo svým časem
 v semeno pleskaté.
 To nedá tenkrát
 muk slovo dvojaté,
 leč tajné poručení
 vypovídajícím hlasem.

(Bocca della verità)

Viktor Fischl

Foto © Petr Kotyk, z archivu Petra Kotyka

Viktor Fischl (přijal hebrejské jméno Avigdor Dagan; 1912, Hradec Králové — 2006, Jeruzalém), básník, prozaik, překladatel, diplomat a autor knih pro děti.

První básnické sbírky vydal již za studií: *Jaro* (1933), *Hebrejské melodie* (1936), *Kniha nocí* (1936). Následovaly knihy poezie napsané v anglickém exilu: *Evropské žalmy* (Londýn 1941), *Mrtvá ves* (Londýn 1943), *Lyrický zápisník* (1946), *Anglické sonety* (1946) — souhrnně vyšly ve svazku *Žalmy a melodie* (1997). Po roce 1966 mu vyšly básnické knihy *Dům u tří houslí* (Mnichov 1981) a *Krásá šedin* (1992). Je autorem románů a autobiografických próz *Píseň o lítosti* (hebrejsky Tel Aviv 1951, Toronto 1982, 1992), *Kuropění* (Curych 1975, 1991), *Dvorní šašci* (hebrejsky Tel Aviv 1982, 1990), *Hrací hodiny* (Curych 1982, 1993), *Ulice zvaná Mamila* (hebrejsky Tel Aviv 1984, 2006), *Všichni moji strýčkové* (Curych 1987, 1995), *Pátá čtvrť* (Curych 1990, 1991), *Velocipéd pana Kulhánka* (1992), *Maškary v Benátkách* (1997), *Loučení s Jeruzalémem* (1997), *Zátíší s houpacím koněm* (1998), *Hovory s jabloní* (1999), *Rodný dům* (2000), *Žlutý dům* (2003), *Prstoklady* (2004), *Vý, soudci athénští* (2005), povídkových knih *Jeruzalémské povídky* (hebrejsky Tel Aviv 1982, Kolín nad Rýnem 1985, 1991), *Obžalovací spis* (hebrejsky Tel Aviv 1987, 2003), *Figarova zlatá svatba* (Kolín nad Rýnem 1987), *Kafka v Jeruzalému* (1996), *Povídky ze starého cylindru* (1998), *Skorobajky* (1999), *Apokryfy a Figarova zlatá svatba* (2004) a knihy vzpomínkových medailonů *Setkání* (1994). Knižně vyšly jeho *Hovory s Janem Masarykem* (Tel Aviv 1952, 1991). Společně s bratrem Pavlem Fischlem vydal prózy *Hodinář z uličky Zvěrokruhu* (hebrejsky Tel Aviv 1984, 1992) a *Troj povídka o dluzích* (2002).

Je nositelem Řádu T. G. Masaryka. Za své celoživotní dílo obdržel v roce 2004 Cenu Jaroslava Seiferta.

SONET O ROZBITÉM DŽBÁNU

Jak stádo koní divokých by přehnalo
se stepí.

Co zbylo z chorálů? Co z fugy na
varhany?

Po vínu louže krvavá a ze džbánu jen
střepty
a pod kopyty zvad jitrocel na tvé
rány.

Podél zdi městem jdou a tápou jako
slepí.
A kašny živých vod pojednou vyschly
v žáru
a zprahly vinice a hynou v sadu štěpy.
Co zbylo z chorálů? Písnička
v kleštích spárů.

A přece na věžích se korouhvičky
mění
v bronzové kohouty. Ladí ke
kuropění.
Na mlatě o zed' opřeny už vyčkávají
cepy.

Píšťaly varhan, ve kterých snil chorál
nedohraný,
pak spustí všemi rejstříky, jenom co
dozní hrany.
Džbán střípek ke střípku čas trpělivě
lepí.

(1980)

SONET O VRÁSKÁCH

Už si jen z vrásek předcítáme,
ty mně, já tobě z čela čtu
o dnech a nocích bez počtu,
co nevíme a co už známe.

Tak pásmům hor se podobají,
rostoucím kruhům starých dřev.
Ještě ti zazní z dálky zpěv,
nasloucháš mu jak jinotaji.

Ty mně, já tobě čtu, co skrývá
se pod zbrázděnou hladinou,
co mizí, čeho neubývá,

co leží na dně každé vrásky.
Úpatím hor dvě říčky plynou,
z úst starých ústí v píseň lásky.

(1983)

(Krása šedin)

Pavel Javor

Pavel Javor (vl. jm. Jiří Škvor; 1916, Martinice — 1981, Montreal), básník a prozaik.

Před odchodem do exilu vydal sbírky *Zlatokop* (1938), *Větr v krovech* (1941), *Mladý čas* (1941), *Modré studánky* (1944), *Kalendář* (1946) a *Polnice* (1946). V roce 1948 odešel z Československa a začal publikovat v zahraničních a krajanských časopisech. Vydal sbírky básní *Pozdrav domů* (New York 1951), *Chudá sklizeň — Récolte pauvre* (česky a francouzsky Paříž 1953), *Daleký hlas* (Toronto 1953), *Nad plamenem píseň* (Stockholm 1955), *Tak na ně vzpomínáme* (Paříž 1957), *Nápěvy* (Toronto 1958), *Hořké verše* (Toronto 1958), *Nedosněno, nedomilováno...* (New York 1964), *Chléb podaný hostu* (Salcburk 1975), *Jediný domov* (Mnichov 1977), *Krůpěje* (Curych 1977), *Nápěvy* (Toronto 1978), *Torzo lásky* (Eggenfelden 1981), výbor z poezie *Plamen a píseň* (Toronto 1981), autobiografický román *Kus života těžkého* (Toronto 1967), texty ke kresbám Mikoláše Alše *Alšův kalendář* 1976 (Haarlem 1975), prózy *Sa raison de vivre* (francouzsky Montreal 1979), *Pat et son maître* (francouzsky Montreal 1979) a román pro mládež *Sir Clarence alias Pájda pes* (Eggenfelden 1982).

Foto z archivu Libri prohibiti

JARO V KANADĚ

Divoké husy táhnou nad údolím,
kde ještě leží bílých sněhů šátky,
a mladé ženy kladou na ošatky
svěcené kočky a svěřují je polím —

Pak přijde večer. Modrý opar polí
vzpomínkou dávnou v šeru tiše
vzlíná
a stará bolest v nové jizvě bolí,
jak pole bolí čerstvá jarní hlína.

Tak život prožít tu, lidem i sobě cizí
a srdcem v zemi žít, která byla tak
skoupá!
Obláček dýmu, hled', nad lesem tiše
stoupá,
kde pálí cukr z javorové mízy...

STUDENÉ TICHŮ

Jako když nožem někdo tne
a potom ještě chvíli váhá,
než přetne všechno bolestné,
než oběť pozná svého vraha —

podává si mě Smrtka s Láskou,
jak se k nim blíží bosou nohou —
Vyhaslé prázdno na sítnici,
studené ticho pod oblohou —

AUTOPORTRÉT

V hlubokých polích otrískaný strom,
na kraji lesa a na konci žita.
Znáš-li snad ještě, víš-li o někom,
poraž ten strom, ať stále nevyčítá!

S hlubokou jizvou v srdci žije muž.
Poraž ten strom, co k půlnoci
se dívá!
Vždy navečer, kdy všechno ztichne už,
přilétá pták a divnou píseň zpívá —

Že člověk není druhu člověkem,
že už se přidal k dravé smečce vlčí.
Tak zpívá pták a v lese hlubokém
tichoučký pramínek, který už téměř
mlčí —

V hlubokých polích otrískaný strom,
na kraji lesa a na konci žita.
Znáš-li snad ještě, víš-li o někom,
poraž ten strom, ať stále nevyčítá!

NA BŘEHU MOŘE

Chodím tu po břehu,
jako bych v mušličkách hledal
začátek všeho bytí —

Život?
Celý náš život?
Pár kapek času
mezi dvěma oddechy moře —

(Plamen a píseň)

Foto z archivu Claudine Lederer

Josef Lederer

Josef Lederer (1917, Praha — 1985, Delft), básník, rozhlasový redaktor, překladatel z angličtiny, němčiny a francouzštiny.

Debutoval časopisecky v roce 1937. Od roku 1939 žil trvale v Anglii, přispíval do krajanských periodik a odborných časopisů. Před odchodem do exilu užíval pseudonym Jiří Klan. Vydal sbírku poezie *Sopka islandská a jiné verše* (Kolín nad Rýnem 1973), posmrtně vyšly sbírky *Elegie* (Purley 1986) a *Básnické dílo* (1993).

RUŠTÍ BÁSNÍCI

Není-li Boha, který klová
vranami, sám se vytváří.
Na spánky opět náhlá slova
mu zabušila. Na tváři
leželi v jílu, žili z nízká.
Řeč soustřediti do ohniska,
až krunýř tisíceroch zim
propálí. Per parenthesis
dál vedou život dřevní davy
v útisku nížin zelených,
na papíře, kde prázdný sních
se proběhlává. Tma ho dává,
když každodenní svědomí
jak ptáci sedá na domy.

Převrhl mléko. Kočky líží,
rašplují prošlapaný práh.
Chlebové těsto kysne v díži,
po dešti cítit horký prach.
Řeč musí znovu vynalézt:
drvoštěp sekající klestí,
až zbude rovný, holý kmen.

Ve vratké gravitaci jmen
zná aspoň zemskou tíži věcí.
Báseň mu trvá lidský věk,
na slovo skoupý posuněk,
tak tady mluví světci, svědci.
Neustálého ptactva pád
do zahrad pozoruje pád.

Na ruské nebe, na strop cely,
si prstem kreslí krásný tvar,
znak ryby revolučně smělý,
který prý zdvihá mrtvé s már.

Svým rybím okem v temná místa
svítí a možná značí Krista,
snad Boha, nebo Neboha.
Třeba jen rybka nebohá
je to, co leží v letní řece,
v zahradě pečících se řas
a měří skřelí volný čas
nic neznamenaajíc, a přece.
Pak ponoří se do hlubin,
cejn, okoun, pražma nebo lín.

(Sopka islandská a jiné verše)

ZA STO LET MOŽNÁ

Za sto let možná v zastaralé řeči
nežárka veršů, její vlašný tok,
se bude volně vinout senosečí,
ambity listnatými těchto slok.

Kouř krve v řece řeka dávno smyla,
odnesla prach a popel. Vychladlo
autodafé. Jen dech váš, moje milá,
letní led čeří, vaše zrcadlo.

Budete děvče dřímající v trávě
nad listem knihy, které prohlédne,
že čas jak vodní vážka utkvěl, právě
když někde odzvonili poledne.

Brouzdá se slovy. Voda je tu mělká.
Zuzanu v lázni zaskočila znělka.

(Elegie)

Ivan Blatný

Ivan Blatný (1919, Brno — 1990, Colchester), básník.

Knižně publikoval básnické sbírky *Paní Jitřenka* (1940), *Melancholické procházky* (1941), *Tento večer* (1945), *Hledání přítomného času* (1947), *Stará bydlíště* (Toronto 1979), *Pomocná škola Bixley* (samizdat 1982, 1994), *Pomocná škola Bixley* (odlišná verze Toronto 1987), *Jsem nyní se všemi* (1998), *Fragmenty a jiné verše z pozůstalosti* (2003), knihy veršů pro děti *Na kopané* (1946) a *Jedna, dvě, tři, čtyři, pět* (1947), výběry z poezie doplněné o dosud nepublikované texty *Brněnské elegie* (2003) a *Domozy* (2007). Vyšlo několik svazků grafických listů, vytvořených z podnětů Blatného poezie. Souborně vyšlo jeho dílo do roku 1953 v knihách *Verše 1933–1953* (1995) a *Texty a dokumenty 1930–1948* (1999). Jeho rozsáhlá literární tvorba po roce 1953 je uložena v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze a dosud nebyla edičně zpracována.

V roce 1997 mu byla udělena prezidentem republiky Medaile Za zásluhy in memoriam.

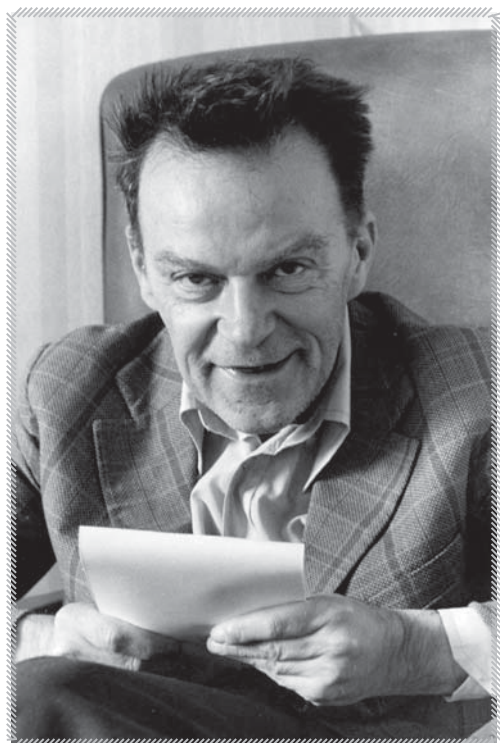

Foto © Libuše Taylor, z archivu Jana Šmardy

PODZIM

Shrabovat listí v parcích, jaká klidná
práce.

Přecházet sem a tam a pomalu se
vracet,

jako se vrací čas, jako se vrací dálka,
nostalgická jak známky na obálkách.

Našel jsem dopis, jenom tužkou
psaný,
smazaný deštěm, zpola roztrhaný.

Ó dobo dopisů, kde jsi, kde jsi?
Jak Rilke psal jsem dlouhé dopisy;
teď mlčím, sbohem, přišel listopad.
Ryšaví koně vyjíždějí z vrat.

TVÁŘ

Karlu Brušákoví

Navečer se nese jasná záře
ze skleněné boudy výhybkáře,
před pákami stojí výhybkář.
Zeleň šťávná, svinibrodská, šarlat,
fialová, karmín, milý Karle,
dnes jsem zase přečet celou Tvář.

Přijed' za mnou, přines mi jak kdysi
staré knihy, staré časopisy,
copak asi dělá Ada Rys?
Copak asi dělá rudá Praha?
Na divadla padá jarní vláha,
stmívá se a prší do kulis.

KOUZLA

Viděl jsem navečer
několik per a džber
v postranní ulici u Sacré-Coeur.

Když ráno v pět
hřbitovní peří letí zpět
z lesních rohů a flét

orchestr ještě živý sedí u karet.

PŘÁTELÉ

Ludvík šestnáctý byl popraven
Ale kdo byl Ludvík první?
Nebyl to Ludvík Kundera?
Podsvinčata se narodila v baru
v Kralicích

Jedl jsem černý rybíz
Eduarde Kohoute
strávil jste se mnou část noci
v Trokadéru
(Toyen říkala Trokáč)
byl jsem tak zaujat že jsem skoro
vůbec nemyslel na děvčata
Zbytek té noci jsme strávili
s Rudolfem Medkem a Kamilem
Bednářem
ráno jsme snídali v Mánesu se
sochařem Dvořákem

Eduard Kohout
svěží vyspaný
se vracel do Národního divadla.

(Stará bydlíště)

x x x

Karfiol zůstal stát na střeše
nemocnice,
kde jednou zemřeme, kam jednou
půjdem spat.
Až pro nás v kostele zažehnou bílé
svíce,
bude se zpívati, varhany budou hrát.

Poupě se usmívá jak Amelie z vany,
když na skle zrcadla se sráží její dech.
Adeline přichází a stoupá po
schodech.

Adeline přichází, já jsem jí poslal péra,
ona mi nese bez, rozkvetlý za večera,
ona mi nese bez, rozkvetlý navečer.

Je ještě před námi velice dlouhá cesta,
jdem nočním Londýnem, trháme
bezy města,
trháme šeríky, které se noří z šer.

MÁJ II

Daleká hudba lesní pily
hraje a nepřestává hrát,
vůně jak dým se nese z lat
v zahradě doktorovy vily.

Doktor je v celém domě sám.
Snad někam půjde. Neví kam.

x x x

Opona ještě nepadla
u Horáckého divadla.
Hraje se Večer tříkrálový,
Orsino je dnes Oldřich Nový.

Trošku se smějeme a pak,
Jak se vám líbí smutný Jaques.

Hrajte mi všechno, všechno znova,
Nedbale, Vydro, Štěpničková.

Kludský je tady. Chcete pusy?
Podíváme se do cirkusu.

A skauti na svém jamboree
si opékají brambory.

Jsem nenasytný jako stinky,
lezu se napít u maminky.

JINÁ KÁVA

Paříž a Marseille, Nimes a Lyon,
Chalupecký byl Pygmalion.

Znal básníky, znal malíře,
znal jejich struny na lýře.

Ať nevolá mě z dovolené,
jsem ruralista, že ne, že ne?

Rurám a dělám neplechy,
venkov je domov útěchy.

V nosnících železničních mostů,
tak blízko, blízko u porostů,

kde sovy mají ve dne sen,
vidím Hlas lesa Toyen.

(Fragmenty a jiné verše z pozůstalosti)

TULÁK SPÍ NA LOUCE

Budižkničemu se toulá po ulicích
města
always under pressure of the moral
institutes

But he won't go to a borstal
louky die Wiesen na něj čekají za
městem

Wie sen jak sen how a dream
zbytečná otázka
stejně si nemohu nic pamatovat.

ŽENÁM

Chtěl bych být dobrý
dát pocit lásky i nepatrným
květkám
které zaostřily svoje zorničky

Prodávali jsme skleněné oči
vyberte si iris
duhovku duha se klene nad Zemí
přátelství
Tarzan skoro úplně nahý se stará
o mrtvé
bez jediného chloupku na těle.

ZA LITERATURU

Byly paní
měl jsem jejich kadeř v erbovním
znamení
jak je to šťastné mít erb
mít knižnici Erb kde Bednář
a Bochořák vydávali své knihy
Parnas je plný malých šlechticů
jejich milenky nosí medailony s jejich
fotografií.

LÁSKA

Československých státních drah
spíše bych líbal hrdlo po stranách

Houžve se dělaly ze lnu nebo z bavlny
na velmi útulné teplé pokrývky

Glos grudy je knížka Ondry
Lysohorského
kterou jsem přeložil Láská k rodné
hroudě.

MOTÝL

U cesty fenikl
už čeká otakárka
když Vít se narodil
Bohumil četl Hála

Večerní písně. Zatemněno.
Nezval měl po něm křestní jméno.

(Pomocná škola Bixley)

Foto © Petr Kotyk, z archivu Petra Kotyka

František Listopad

František Listopad (vl. jm. Jiří Synek; 1921, Praha), básník, prozaik, esejista, dramatik, překladatel.

Po únoru 1948 zůstal v Paříži, od roku 1959 žije v Portugalsku. Je autorem sbírek poezie *Sláva uřknutí* (1945), *Vzduch* (1946), *První věta* (1946), *Malé lásky* (1946), *Jarmark* (1947), *Svoboda a jiné ovoce* (Vídeň 1956), *Černý bílý, nevím* (Kolín nad Rýnem 1973), *Nástroje paměti* (Mnichov 1982), *Soukromé sklenářství v Brně* (1992), *Oprava houslí a kytar* (1995), *Krleš* (1998), *Příští poezie* (2001), *Milostná stěhování* (2001), *Rosa definitiva* (2007), prozaické knihy *Boj o Venezuelu* (1947), *Umazané povídky* (Lund 1955), *Zlý pes bez zahrady* (1996), *Chinatown s Rózou* (2001), esejů *Tristan čili Zrada vzdělance* (Vídeň 1954), *Byty a prostory* (Mnichov 1958), *Tristan z města do města* (1997). V exilu napsal řadu knih v portugalstině, v témže jazyce vyšlo jeho dvousvazkové souborné dílo (2003–2005).

V roce 2001 mu prezident republiky udělil Medaili Za zásluhy. V roce 2007 obdržel Cenu Jaroslava Seiferta.

× × ×

Stavím strom vážu oleje buduji
vzduch
okolo horkých slov chodím pak na ně
močím
slétnu jak divoký racek na mřenku
hobluji obrábím rýži kuji slávu i pád
Prodanou Mařenku
na ponku dějin zločin

MOŽNÉ

Jak je to možné táž ruka píše
daleko lože stele
zatím co vrány padají tiše
v úvozy chmele

Jak je to možné nazdařbůh slova
hledají příjmení jméno
v tranzitu z království Ječmínkova
v bezlisté léno

JANTAR

Spím spíš Spí spánek Sype tiché
vody dříví lunu med
nízké vysoké sudé liché
kruh v kruhu hledá odpověď

Nalézá mrtvé chladné křivky
Hrobník převáží bez vody
zatímco v lesích neprašivky
rostou z podzemní svobody

(Nástroje paměti)

OKRESNÍ

Kde jste vy klidné okresy
krajiny z fotografií
sajdkáry převozníci
pomalé vláčky
sňatkových podvodníků
pavilonky besidky čihadla
děvčátek narůstajících
v měsíční růže
s prsty hledajícími korálky

modrá je zelená
pes vyje do dálky

× × ×

Pršelo portugalsky
růžově na poslech
a v každé kapce
přízvuk z Čech

a srdce vrací se
lehce a bez zábran
branou bran

Pršelo portugalsky
zašité rukávy
rozpárám

(Oprava houslí a kytar)

JAK JSEM SE STAL BÁSNÍKEM

Provanul šerík čili bez
začalo mžít a pršelo
voněla hlína čili zem
Bylo mi osm let
Políbit na ústa

4. srpna 1999

× × ×

V nesnadné chvíli
všichni mě opustili
našel jsem kolo na půdě
šlapal jsem do kopce
ve Lhotce nad mořem

1997

PRO DOMO SUA

Dítě pod oblouky míčů
zavře dveře na pět klíčů
obrazy bdí pouze ve snu
realita včela v česnu
Magdaléna po kolena
holubice postřelená
Za obzorem zvolna padá
poezie Listopada
láme chleba nad jezerem
červen červen červen červen

1998

× × ×

Pravil Bůh
Půjčil jsem ti boty
půjčil jsem ti kalhoty
a tys nechtěl věřit
svatému tajemství nevinátek
to pravil
Ať děláš co děláš
bude svátek
a bude teplo a bude
zima s krásnýma očima
jelenů daňků srnek
a laboratoří a dveří
jež plamenem hoří
Na jaře květiny měří
déšť kolik kubických centimetrů
dopadne na zem
Nezná vlastní jméno
Svědectví z druhé ruky
nestačí Borůvky nejradši
tam kde jsem doma
Kdo jednou milován
řekl Pán se mnou leží
Pospěšte pravil zvoním z věží

prosinec 1998

(Příští poezie)

x x x

S nocí se obrací na svém loži
ten který luští a překládá
pod okny prší mokne zboží
mokrá je modrá zahrada
Po listí kráčí pěší dětství
slovosled na chvíli usíná
Překládá vniká do tajemství
Ticho Bůh vzpomněl na syna

x x x

Každý kámen má jméno
než se skryje
a srovná se zemí
Je podzim je zima
ještě si víme rady
barvy však pouštějí
úsko
Jméno se přestává jmenovat

21. února 2004

x x x

Bolesti nerostou jako stromy
ale noc roste bolestí
dlouhé jsou noci bolesti
jen stromy rostou jako stromy
chtěl bych je dozpívat

březen 2006

x x x

Dnes voní podzim houbami
klusají dřevění koníci
Špeditér veze za námi
dvě bedny s mrtvou mluvnicí

x x x

Báseň si lehla na záda
a interpretovala svět
První sloka byla spontánní
druhá tryskala pomaleji
Třetí se ztrácela rozmýšlela se
jak na výhybce tramvaje u Muzea

únor 2004

x x x

Raději o den později
zacházej s veršem jako s živým
nenarozeným
nedívej se mu do partu
představ si
jak krásně se vyspí
napřesrok s tebou

Malé děti nosí brýle
aby lépe viděly
co ztratily

2005

(*Rosa definitiva*)

Gertruda Goepfertová- -Gruberová

Gertruda Goepfertová-Gruberová (1924, Janštejn u Jihlavy), básnířka, prozaička, výtvarnice.

Od roku 1948 žije v zahraničí (Curych, Paříž, Mnichov, Rosenheim). Publikovala básnické sbírky *Hejno stehlíků* (Řím 1966), *Ohňostroj marnosti* (Gelterkinden 1975), soubor básní *Zimní klavír* (2003), cestopisné črty *Oberbayerische Dorfskizzenblätter* (německy Grabenstätt 1984), *Neue Dorfskizzenblätter aus Oberbayern* (německy Rosenheim 1997) a prózy *Choroš* (2002), *Rodokmen* (2003) a *Půlnocní deník* (2005). Výtvarné práce vystavuje od 50. let v evropských galeriích.

Foto z archivu Gertrudy Goepfertové-Gruberové